

11.3.2002

1604/4/00 ja 1605/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijä Jyrki Ulvinen

ASIAKIRJOJEN JULKISUUTTA KOSKEVA PÄÄTÖS

1

KANTELUT

A pyysi 11.7.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa (dnro 1604/4/00) tutkimaan, onko Sipoon kunnan Itäsalmen ruotsinkielisen koulun johtaja B menetellyt väärin, kun hän ei ole antanut valituskelpoista päätöstä eikä A:n pyytämiä tietoja. A pyytää selvittämään lisäksi, onko B menetellyt Suomen lain vastaisesti, rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimusta vastaan ja rikkonut Suomen perustuslakia vastaan.

A pyysi 11.7.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa (dnro 1605/4/00) tutkimaan, onko Sipoon kunnan ruotsinkielinen koulujohtaja C menetellyt väärin, kun hän ei ole antanut valituskelpoista päätöstä eikä A:n pyytämiä tietoja. A pyytää selvittämään lisäksi, onko C:kin menetellyt Suomen lain vastaisesti, rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimusta vastaan ja rikkonut Suomen perustuslakia vastaan.

2

SELVITYS

Sipoon kunnan sivistyslautakunnan ruotsinkielinen koulutusjaosto toimitti 5.9.2000 siltä pyydetyn selvityksen ja lausunnon.

3

RATKAISU

3.1

Tapahumat

A oli pyytänyt kahdella 8.2.2000 päivätyllä kirjoituksella rehtori B:ltä tietoa siitä, oliko hänen poikansa --- oppilaana Itäsalmen ruotsinkielisessä koulussa. Hän oli lisäksi pyytänyt toimittamaan myös poikansa todistuksen syyslukukaudelta. A viittasi kirjoituksensa perusteissa muun muassa julkisuuslain 11 §:n 1 ja 3 momenttiin. Hän pyysi kirjoituksessaan lisäksi valituskelpoista päätöstä perusteluineen, mikäli rehtori B kieltäytyisi antamasta pyydettyjä tietoja.

Myöhemmällä, 16.2.2000 päivätyllä kirjoituksellaan A oli pyytänyt Sipoon kunnan kouluasioista vastaavilta tietoa siitä, missä koulussa hänen poikansa --- on. Hän viittasi kirjoituksensa perusteissa muun muassa julkisuuslain 11 §:n 1 ja 3 momenttiin. A pyysi kirjoituksessaan lisäksi valituskelpoista päätöstä perusteluineen, mikäli hänelle kieltäydyttäisiin antamasta pyydettyjä tietoja.

Ruotsinkielinen koulutusjohtaja C oli vastannut A:lle 18.2.2000 päivätyllä kirjeellä, jossa hän kehotti A:ta ottamaan yhteyttä A:n pojan huoltajaan.

A oli pyytänyt vielä 1.6.2000 päivätyllä kirjoituksellaan rehtori B:ltä kopiota poikansa todistuksesta kevätlukukaudelta 2000 ja myös kopion tämän syyslukukauden todistuksesta. Tässäkin yhteydessä A pyysi valituskelpoista päätöstä perusteluineen, mikäli tietojen antamisesta kieltäydettäisiin.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettava. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Asiakirjojen julkisuudesta säädetään nykyisin 1.12.1999 voimaan tulleessa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jolla on kumottu laki yleisten asiakirjojen julkisuudesta. Ensin mainitun lain 14 §:n 1 momentin perusteella viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei toisin säädetä. Tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen toimeksiantotehtävää suoritettaessa tai annettu toisen viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, päättää tehtävän antanut viranomainen, jollei toimeksiannosta muuta johdu. Lain 14 §:n 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on lain 14 §:n 3 momentin mukaan ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi sekä annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Säännöksessä tarkoitettu asia on käsiteltävä lain 14 §:n 4 momentin mukaan viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Edellä mainittuja kahden viikon ja kuukauden määräaikoja sovelletaan lain 37 §:n 2 momentin

siirtymäsäännöksen mukaan kuitenkin vasta 1.1.2003 alkaen. Määräaikoja ovat sitä ennen kuukausi ja kaksi kuukautta.

Edellä mainitun lain 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan laissa tarkoitettuja viranomaisia ovat myös kunnalliset viranomaiset.

Mikäli virkamies on kieltäytynyt antamasta tietoa pyydetyistä asiakirjasta, on asiakirjan pyytäjällä siis mahdollisuus saattaa asia kunnallisen viranomaisen ratkaistavaksi. Mikäli myös viranomaisen kieltäytyä antamasta pyydettyä tietoa, voidaan viranomaisen päätökseen hakea lain 33 §:n 1 momentin mukaisesti muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

3.2.2

Kannanotto

A on rehtori B:lle ja koulutusjohtaja C:lle tekemissään kirjallisissa pyynnöissä viitannut muun muassa julkisuuslain 11 §:ään, jossa säädetään asianosaisen oikeudesta tiedoksisaantiin. A:n voidaan ymmärtää tarkoittaneen julkisuuslailla edellä mainittua lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

Saadun selvityksen mukaan rehtori B:n ja koulutusjohtaja C:n kanta A:n pyyntöihin on ollut kielteinen. Sipoon kunnan ruotsinkielinen koulutusjaosto on todennut lausunnossaan, että A:n pyyntöihin on vastattu kieltävästi Porvoon käräjäoikeuden 26.3.1999 antaman päätöksen perusteella. Lisäksi koulutusjaosto on viitannut vastauksessaan siihen, että A:n pojan äiti oli nimenomaisesti kieltänyt rehtori B:tä ja koulutusjohtaja C:tä antamasta pojan tietoja sivullisille. Sipoon kunnan käytettävissä olevissa rekistereissä lapsen huoltajaksi oli merkitty vain äiti. Siten B ja C ovat katsoneet, ettei ole ollut aiheellista antaa tietoja A:lle, joka on ilmoittanut olevansa pojan isä. B ja C ovat lisäksi viitanneet muun muassa perusopetuslain 40 §:n salassapitomääräyksiin, kunnan opetustoimen hallinnosta annetun lain 6 §:ään ja yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 17 §:ään.

Selvityksestä ei kuitenkaan ilmene, että B ja C olisivat joko antaneet kielteisestä päätöksestä valituskelpoista ratkaisua, tai mikäli he olisivat katsoneet, etteivät ole viranomaisten julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettuja kunnallisia viranomaisia, antaneet lain 14 §:n 3 momentin mukaisen ohjauksen mahdollisuudesta saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain lähtökohtana on julkisuusperiaate, jonka mukaisesti viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei erikseen toisin säädetä. Näin ollen on mahdollista, ettei kansalaisilla ole julkisuusperiaatteesta huolimatta oikeutta saada jotakin tiettyä asiakirjaa. Perusteen, jolla asiakirjan tiedoksisaanti evätään, on kuitenkin perustuttava lakiin.

Perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvatun julkisuusperiaatteen käytännön toteutumisen kannalta on nähdäkseni oleellista, että kansalaisilla on mahdollisuus saattaa viranomaisen kielteinen kanta ja sen perustelut riippumattoman tuomioistuimen tutkittavaksi osana perustuslain 21 §:ssä suojattua oikeusturvaa. Tässä tapauksessa tämä mahdollisuus ei ole toteutunut. Mikäli asiakirjaa koskeva pyyntö on esitetty kirjallisesti, tulisi myös mahdollinen kieltäytyminen ilmoittaa kirjallisesti.

Edellä lausutuilla perusteilla katson rehtori B:n ja koulutusjohtaja C:n laiminlyöneen velvollisuutensa, kun he eivät ole kielteistä vastausta A:lle antaessaan huolehtineet siitä, että tällä on ollut mahdollisuus hakea muutosta heidän ratkaisuihinsa.

3.3

Toimenpiteet

Oikeusasiamies ei voi määrätä, miten viranomaisen tai virkamiehen on ratkaistava sen käsiteltäväksi saatettu asia. Näin ollen en voi ottaa kantaa siihen, onko rehtori B:llä ja koulutusjohtaja C:llä ollut viranomaisten julkisuudesta annetun lain mukainen perusteltu syy olla antamatta A:n pyytämia tietoja.

Saatan kuitenkin käsitykseni rehtori B:n ja koulutusjohtaja C:n menettelystä Sipoon kunnan sivistyslautakunnan ruotsinkielisen koulutusjaoston tietoon, jotta se huolehtisi siitä, että A joko saa pyytämänsä asiakirjat ja tiedot tai saa valituskelpoisen ratkaisun, mikäli A:lle ei luovuteta hänen pyytämiään asiakirjoja ja tietoja. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni sekä Sipoon kunnan sivistyslautakunnan ruotsinkielisen koulutusjaoston että rehtori B:n ja ruotsinkielisen koulutusjohtajan C:n tietoon. Samalla kiinnitän heidän huomiotaan vastaisen varalle siihen, että asiakirjan julkisuutta koskevien kielteisten ratkaisujen yhteydessä on tärkeää, että asiakirjan pyytäjä saa tiedon hänelle laissa turvatusta muutoksenhakumahdollisuudesta.

Sipoon kunnan sivistyslautakunnan ruotsinkielisen jaoston lausunto ja selvitys sekä A:n toimittamat liitteet oheistetaan.